

Nr 123***Utlåtande i anledning av motioner angående materielbeställningar för försvaret i sysselsättningsfrämjande syfte.***

(3:e avd.)

I de likalydande motionerna I: 565 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 699 av herr *Bohman m. fl.* har, såvitt nu är i fråga, under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 521 och II: 650 hemställts att riksdagen måtte

a) till Arbetsmarknadsstyrelsen för utläggande av sysselsättningsfrämjande materielbeställningar för försvarets räkning för budgetåret 1968/69 anvisa ett anslag av 100 000 000 kr.,

b) besluta att av anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m. ett ytterligare belopp av högst 150 000 000 kr. skall användas för materielbeställningar för försvarets räkning.

Motionerna I: 565 och II: 699 i övrigt har avslagits av riksdagen i enlighet med förslag i utskottets utlåtande nr 63. Anslagsfrågor rörande försvaret, däribland de nämnda motionerna I: 521 och II: 650 samt motionerna I: 856 och II: 1109, behandlas i utskottets utlåtanden nr 121 och 122.

Utskottet

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 110 föreslagit riksdagen att godkänna riktlinjer för det militära försvarets och civiltförsvarets verksamhet under budgetåren 1968/69—1971/72 m. m. Däribland ingår en ekonomisk ram för det militära försvaret för den angivna fyraårsperioden samt ramar för vart och ett av budgetåren. I motionerna I: 521 och II: 650 samt I: 856 och II: 1109 läggs fram förslag för budgetåret 1968/69 som jämfört med förslagen i propositionen innebär en ökning av försvarsutgifterna med 460 milj. kr. uttryckt som basbelopp i prisläget i maj 1967. Skillnaden i utgiftsramar utgör 243 milj. kr. och i anslagsramar, med hänsyn till att enligt Kungl. Maj:ts förslag 62 milj. kr. föreslås täckt med reservationsmedel, 305 milj. kr. Återstående 155 milj. kr. intill 460 milj. kr. återförs till olikheter i beräkningsgrunderna för pris- och lönestegringar från läget i maj 1967.

I motionerna I: 521 och II: 650 samt I: 856 och II: 1109 anförs att av den nämnda ökningen om 460 milj. kr. ca 400 milj. kr. beräknas utnyttjas för

ökad materielanskaffning och därigenom ge tryggad sysselsättning för in-
emot 10 000 svenska årsarbetare. Mot bakgrund härav förordas att ökningen
av utgiftsramen intill 250 milj. kr. i första hand täcks från arbetsmarknads-
anslag under elfte huvudtiteln och i andra hand — om detta belopp skulle
visa sig vara högre än vad som kan användas med bibehållen full effekt i
åtgärderna för arbetslöshetens bekämpande — med reservationsmedel.

Utskottet har i detta sammanhang att behandla förslaget i motionerna
I: 565 och II: 699 om täckning enligt ovan med arbetsmarknadsmedel intill
250 milj. kr. av föreslagen ökad materielanskaffning. Förslaget innebär att
för nästa budgetår 150 milj. kr. från anslaget till Allmänna beredskapsar-
beten m. m. disponeras för försvarsbeställningar liksom ett under ny an-
slagsrubrik upptaget belopp av 100 milj. kr. Förslaget motiveras med att
sådana beställningar är påkallade av sysselsättningsläget under nästa bud-
getår inom verkstadsindustrin och särskilt vid de i bilaga till motionerna
I: 565 och II: 699 angivna företagen.

Enligt förslaget i propositionen nr 110 (s. 74) bör Kungl. Maj:t som hit-
tills få anpassa utgiftsramen för visst budgetår med hänsyn till ändrade inte
blott utrikespolitiska utan även konjunkturpolitiska förutsättningar. På
grund av konjunkturanpassning lämnades budgetåret 1966/67 242 milj. kr.
odisponerade. Återtagning av detta belopp i reservationsmedel bör enligt pro-
positionen ske med 62 milj. kr. budgetåret 1968/69 och med 90 milj. kr.
vart och ett av budgetåren 1969/70 och 1970/71, vilka belopp ingår i före-
slagna utgiftsramar och gör anslagsramarna i motsvarande mån lägre.

Chefen för försvarsdepartementet har i propositionen nr 110 (s. 90) an-
fört att medel för sysselsättningsstimulerande åtgärder i vissa fall ställs till
förfogande för betalning av byggnadsarbeten, materiel m. m. för krigsmak-
ten och förordat att sådana medel bör under nästa budgetår få disponeras
utöver utgiftsramen för det militära försvaret till ett sammanlagt belopp av
20 milj. kr.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 8 december 1967 och 2 februari 1968
ställt medel till förfogande för att öka sysselsättningen inom verkstadsindu-
strin under det första halvåret 1968 genom tillverkning av förnödenheter
som behövs i kommunal och i civil statlig verksamhet. Genom Kungl. Maj:ts
beslut den 8 mars 1968 har ytterligare åtgärder möjliggjorts för att öka sys-
selsättningen inom verkstadsindustrin genom tillverkning av förnödenheter
som behövs i statlig verksamhet intill en inköpssumma av 120 milj. kr.,
varav hälften avser civila och hälften avser militära förnödenheter. Enligt
Kungl. Maj:ts beslut den 15 mars 1968 får kostnaderna för de militära be-
ställningarna tills vidare bestridas av reservationsmedel. Kungl. Maj:t kom-
mer senare att lämna föreskrifter för den slutliga budgetmässiga regleringen
av dessa kostnader.

Riksdagen har för nästa budgetår till Allmänna beredskapsarbeten m. m.
anvisat 415 milj. kr., varav 350 milj. kr. beräknats för beredskapsarbeten.

Förslaget i motionerna I: 565 och II: 699 torde förutsätta att täckning erfordras för de ökade materielanskaffningar som inryms i den i motionerna I: 856 och II: 1109 förordade ramberäkningen för budgetåret 1968/69. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 565 och II: 699 med hänvisning till sitt utlåtande nr 121. Däri godtagna grunder för ramberäkning m. m. lämnar möjlighet till konjunktur Anpassning.

Utskottets nämnda ställningstagande innebär även ett uttryck för principen att de selektiva sysselsättningsskapande åtgärderna allmänt sett bör inriktas på objekt som är så aktuella och angelägna att de under alla omständigheter kan beräknas bära komma till utförande de närmaste åren. Sådana åtgärder måste därför kunna inordnas i den allmänna planering för vilken försvarsbesluten är ett av uttrycken. De nämnda särskilda åtgärderna för verkstadsindustrin har vidtagits under hänsynstagande till sambandet med den allmänna planeringen och som komplement till andra sysselsättningsskapande åtgärder. Valet av åtgärder bör fortfarande följa av statsmakterna antagna riktlinjer.

Anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m. har beräknats till ett så högt belopp som 415 milj. kr. mot bakgrund av att osäkerheten i fråga om konjunkturerna bör föranleda till en hög beredskap i fråga om sysselsättningsskapande åtgärder. Enligt utskottets mening och bortsett från den behandlade användningsfrågan finns nu inte grund att anvisa ytterligare medel för ändamålet. Av en oförutsedd utveckling nödvändiggjorda ytterligare medelsanvisningar kan tas upp på tilläggsstat.

Motionerna avstyrks med hänsyn till det anförda även såvitt de kan avse medelsanvisning utanför utgiftsramen för det militära försvaret och bortsett från riksdagens kommande beslut i anledning av hemställan angående ramberäkning för budgetåret 1968/69 i utskottets nämnda utlåtande nr 121. Vid ställningstagandet har även beaktats frågan om budgetredovisningen och den i motionerna gjorda balanseringen av kostnaderna för föreslagna insatser mot möjligheterna att anordna beredskapsarbeten, vilka genom specialdestinationen skulle minska med ca 43 %. Utskottet har även starkt ifrågasatt den i motionerna beräknade sysselsättningseffekten.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 565 och II: 699 såvitt de ej behandlats i utskottets utlåtande nr 63.

Stockholm den 16 maj 1968

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Birger Andersson (s), Virgin (h), Ivar Johansson (cp), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Kaijser (h), Nyman (fp), Mårtensson (s), Bengt Gustavsson (s), Per Jacobsson (fp), Wååg (s), Wallmark (h), Högström (s) och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Blidfors (s), Ståhl (fp), Almgren (s), Eliasson i Sundborn (cp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Nihlfors (fp), Turesson (h), Lindholm (s), Gustafsson i Uddevalla (s), Antonsson (cp), Fagerlund (s), fru Holmberg (s), herrar Ullsten (fp), Gustavsson i Ängelholm (s) och Petersson (h).

Reservation

av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Wallmark* (h), *Turesson* (h) och *Petersson* (h) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Förslaget i» och slutar med »beräknade sysselsättningseffekten» bort ha följande lydelse:

»Enligt nuvarande ordning och Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 110 gäller att försvarsutgifterna för visst budgetår kan anpassas till konjunkturläget såväl inom som utom gällande utgiftsramar. I konjunkturdämpande syfte innehölls som angivits budgetåret 1966/67 ett belopp om ca 250 milj. kr.

Antalet arbetstagare som berördes av varsel om driftsinskränkningar uppgick under 1967 till totalt 25 000, varav inom industrin 22 000, mot 20 700 under 1966. Under januari—mars 1968 var antalet 9 500 mot 7 500 ett år tidigare. Största antalet av de berörda var sysselsatta inom metall- och verkstadsindustrin. De i den reviderade finansplanen redovisade produktionsprognoserna för industrin har bedömts även vid en förutsatt högre produktivitetstillväxt 1968 än 1967 innebära att sysselsättningen minskar med ett par procent mellan 1967 och 1968. Den outnyttjade kapacitet som kan tas i anspråk ger en hög produktivitetsökning även vid en förhållandevis ringa insats av ytterligare arbetskraft.

Inom den sektor av verkstadsindustrin som sysselsätts med tillverkning för försvarets räkning samverkar de angivna tendenserna, som dock bygger på en relativt optimistisk bedömning, med den särskilda efterfrågeminskning som skulle bli följden av ett bifall till förslagen i propositionen nr 110 och med den kraftiga minskningen under år 1967 av de militära maskininvesteringarna. Detta förhållande leder till att behovet av stödåtgärder för verkstadsindustrin blir särskilt accentuerat inom den med försvarsbeställningar sysselsatta sektorn.

Med hänsyn härtill och då de av Kungl. Maj:t i mars 1968 vidtagna åtgärderna inte på långt när kan neutralisera en befarad ökning av arbetslösheten inom denna sektor bör ytterligare stödåtgärder vidtagas. Befintlig kapacitet bör därvid utnyttjas på bästa möjliga sätt, vilket i förening med de skäl som anförts i motionerna I: 521 och II: 650 samt I: 856 och II: 1109 leder till att ytterligare medel för försvarsbeställningar bör ställas till förfogande. Den nuvarande arbetslösheten och den väntade utvecklingen därav även under av Kungl. Maj:t antagna betingelser kräver en insats av den storleksordning som förordats i motionerna I: 565 och II: 699 eller ca 400 milj. kr. Av detta belopp får minst 250 milj. kr. anses ha ett sådant faktiskt samband med arbetsmarknadspolitikens krav att beloppet bör anvisas från anslag under elfte huvudtiteln. Föreslagna försvarsbeställningar kan väntas få sysselsättningsstimulerande effekt även inom andra sektorer av näringslivet än de som i första hand berörs. Då en del av de eljest friställda skulle ha hänvisats till beredskapsarbeten, ofta med dagsverkskostnader högre än kostnaden för motsvarande industriproduktion, och då utskottet förutsätter att hänsyn tagits därtill i av Kungl. Maj:t framlagd medelsberäkning för beredskapsarbeten, bör ett belopp motsvarande 150 milj. kr. kunna tas i anspråk från anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m. medan återstående 100 milj. kr. bör anvisas under ny anslagsrubrik. Frågan huruvida dessa belopp skall anses ingå i utgiftsramarna för försvaret eller inte behandlas i annat sammanhang.

Utskottet tillstyrker enligt det anförda bifall till motionerna I: 565 och II: 699, såvitt nu är i fråga.»

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen med bifall till motionerna I: 565 och II: 699 såvitt de ej behandlats i utskottets utlåtande nr 63

a) till *Sysselsättningsfrämjande materielbeställningar för försvarets räkning* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisar ett anslag av 100 000 000 kr.,

b) ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført om användning för försvarets räkning av högst 150 000 000 kr. från det för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m.»